

GENERALITAT DE CATALUNYA
Departament d'Empresa i Coneixement
Direcció General d'Energia, Mines i Seguretat Industrial
Carrer de Pamplona, 113
08018 Barcelona

Assumpte: actualització del programa de restauració i el pla de gestió de residus miners de l'activitat extractiva Emerika, promoguda per l'empresa Iberpotash, SA, al termes municipals de Sallent i Balsareny (expedient AE84/0643-02)

Benvolguts Senyors,

La Plataforma cívica Montsalat exposa:

L'actualització al 2015 del programa de restauració Sallent/Balsareny, l'expedient de referència, ocupa un volum extensíssim repartit en 232 documents. Lamentablement, la immensa majoria d'aquests documents és pur farciment. Es tracta d'estudis i dades més o menys correctes i interessants de l'entorn, de l'explotació minera de la potassa, del creixement del runam del Cogulló o de les desautoritzacions judicials per incompliments ambientals i urbanístics. Però aquests documents miren cap al passat, quan un programa de restauració ha de projectar el futur. La sensació que hom obté de la consulta d'una documentació tan extensa és que s'intenta, d'una banda, amagar l'absència d'informació rellevant i, de l'altra, desencoratjar qualsevol intent de participació o de crítica.

Descartats els 230 documents que només tangencialment s'acosten a l'objectiu de la restauració, ens centrem en el primer d'ells, la memòria que porta per títol "Pla de restauració de les instal·lacions^(**) d'Iberpotash SA a Sallent/Balsareny segons RD 975/2009" i en l'annex III-2 "Avantprojectes de restauració i revegetació", dels quals podem obviar també els apartats d'antecedents i de descripcions geogràfiques.

La documentació d'aquest avantprojecte –ens quedem amb el títol d'avantprojecte que encapçala l'annex III-2 i que s'ajusta millor al contingut- explica dues vies per desfer-se dels residus salins: l'ús com a recurs per a l'obtenció de sal amb valor de mercat i la dissolució i abocament al mar en forma de salmorra. El ritme de retirada de residus dels runams s'ha previst en 1 MT/any, el que dóna per uns 50 anys d'activitat. Per això cal també una concessió d'aigua de 3,43 hm³/any i un nou col·lector de salmorres fins al mar amb capacitat de 120 L/segon només per Sallent. Però, ben al contrari d'allò que s'esperaria trobar, no es presenten plans fonamentats ni es concreta a nivell de projecte cap de les dues vies. A més, l'evacuació a través d'un nou col·lector de salmorres traspasa la responsabilitat de la retirada de residus a l'Agència Catalana de l'Aigua. Analitzem aquest avantprojecte.

El mercat de la sal

L'opció d'obtenir sal d'una puresa superior al 97%, i per tant amb valor comercial, a partir dels residus salins acumulats als runams de la Botjosa i del Cogulló, a Sallent, és, sota el punt de vista de gestió de residus, absolutament lloable. Però topa amb les limitacions del mercat i entra en competència amb els residus salins acumulats també a Cardona i a Súria, i amb els que la mateixa empresa Iberpotash seguirà generant en l'explotació minera de potassa a Súria. Amb les oscil·lacions pròpies del mercat, Iberpotash ha comercialitzat durant els darrers anys una mitjana de 300.000 tones/any de sal industrial procedent de Sallent. Ara es pretén un salt comercial a les 1.000.000 tones /any, és a dir, un increment de 700.000 tones/any. Però, on és aquest mercat desatès?

(**) "instal·lacions" per instal·lacions al títol original

A l'extensa documentació presentada a exposició pública no hem trobat cap prospecció de mercat que detalli de manera raonada on i a per a quins usos es comercialitzarà tanta sal industrial. Únicament s'esmenten els usos de la sal industrial per al desgel i per a la indústria electroquímica, sense entrar a quantificar-los. Però, precisament, l'ús de sal industrial per al desgel pot minvar amb el canvi climàtic i ha caigut ja dràsticament a la indústria electroquímica d'obtenció de clor o de clorur de vinil amb el canvi cap a la tecnologia més neta de cèl·lules de membrana. La disminució del consum de sal industrial a la indústria electroquímica ha tingut per conseqüència l'aturada, per part de l'empresa Ercros, de l'activitat d'aprofitament dels residus salins del runam Vell de Cardona, el novembre del 2017. L'aturada a Cardona no convida a l'optimisme.

L'aigua

La documentació dona per fet que l'administració pública posarà al servei d'Iberpotash a Sallent, durant 50 anys seguits, un volum de 3,43 hm³/any d'aigua dolça i un nou i gran col·lector per conduir amb garanties fins al mar aquesta aigua transformada en perillosa salmorra; tot amb l'objectiu de desfer-se dels residus salins.

La quantitat d'aigua prevista per l'eliminació de residus salins no és pas poca cosa per la conca del Llobregat on es concentra bona part de la població catalana i que, al ser ja deficitària, rep el transvasament d'aigua més dolça del Ter. Aquest volum d'aigua és comparable al consum de la població de la capital comarcal del Bages, Manresa, de 75.000 habitants, amb l'agreujant que l'aigua que es destini als residus salins no es retornarà a la conca ni regarà el territori. Aquesta aigua no està disponible actualment a les instal·lacions d'Iberpotash a Sallent/Balsareny.

Existeix un projecte executiu per al desdoblament del col·lector de salmorres des de Cardona i des de Balsareny fins a Abrera, on enllaçaria amb el tram de col·lector ja desdoblant. Les darreres previsions de l'Agència Catalana de l'Aigua apunten que les obres podrien estar executades l'any 2022. Però la documentació aportada per Iberpotash no evidencia coordinació entre els plans propis per la retirada de residus de Sallent i els de l'ACA al voltant del col·lector de salmorres. Tindrà el col·lector desdoblant capacitat suficient? Hi tindrà Iberpotash tot l'accés que pretén a Sallent? Quin temps de vida útil s'espera per aquest nou col·lector? Pot continuar funcionant el vell col·lector, responsable de moltes fuites de salmorra contaminant? Si fos així, durant quants anys?...

Hi ha moltes preguntes fonamentals al voltant de l'ús de l'aigua i del col·lector de salmorres que la documentació deixa sense resposta.

Els terminis

Tan bon punt com aquest programa de restauració quedi aprovat, incorporarà com a obligació ineludible la retirada dels residus salins. En el millor dels casos, si les intencions expressades es concreten en plans efectius i s'executen amb èxit, la retirada dels residus durarà uns 50 anys. Aquest termini presenta moltes incerteses pel fet de ser tan llarg. L'empresa propietària, la dedicació al control i recollida de salmorra al voltant dels runams al descobert, el mercat, les necessitats d'aigua, els costos de la retirada de residus, la política econòmica, la política ambiental, el funcionament del(s) col·lector(s) de salmorres, el clima... tot pot canviar i alterar les previsions inicials.

Una hipoteca –i la grandiosa muntanya de residus salins al Cogulló de Sallent que requereix atenció contínua per captar i conduir la salmorra que genera és una immensa hipoteca ambiental que deixen els anys d'explotació minera- sol ser concedida per 10 anys, a tot estirar 30 anys, però no per terminis més llargs. El banc prestador exigeix sempre una garantia o aval per la concessió d'aquesta hipoteca, que exerciria en cas d'impagament.

El termini de 50 anys per la retirada dels residus salins de Sallent és materialment comprensible davant de la magnitud de la tragèdia, uns 50 milions de tones, i a la vegada no és assumible com a compromís pel fet de ser excessivament llarg. De manera paral·lela a la tramitació d'una hipoteca, aquest compromís tan dilatat només es pot assegurar mitjançant el dipòsit d'una garantia financera d'import equivalent al cost del buidat dels residus.

És del tot pertinent exposar aquí les consideracions i conclusions de la [Decisió 2018/118 de la Comissió Europea relativa a l'ajuda estatal executada por España en favor d'Iberpotash](#), publicada al Diari Oficial de la Unió Europea el 31.01.2018.

La part denunciante va aportar un estudi, l'anomenat estudi FER per la Comissió Europea, que estima els volums dels runams salins de Sallent i de Súria i quantifica els costos de restauració. Segons aquest estudi, el cost de restauració dels runams de Sallent amb el volum de residus de l'any 2015 era de 52,3 M€, als quals cal afegir 1,575 M€ per any d'explotació amb la mateixa generació de residus.

La Comissió Europea dona més credibilitat a l'estudi FER que a les argumentacions d'Iberpotash i de l'estat espanyol. La Decisió diu textualment al paràgraf (75):

“La Comisión reconoce que el estudio no sigue las disposiciones pertinentes del Decreto 202/1994 y se centra más bien en las condiciones establecidas en el Real Decreto 975/2009, que transpone la Directiva sobre los residuos de la minería, centrándose en los costes esperados de la restauración. Sin embargo, sus resultados que indican los costes estimados de restauración de cada uno de los yacimientos de Iberpotash se basan en un método coherente y en hipótesis razonables tal como se describe en los considerandos 68 a 73, y, por tanto, son pertinentes para el cálculo de las garantías, también en virtud del Decreto 202/1994, tal como lo demuestra, en particular, su artículo 2.4 h), que hace referencia a los costes de cualesquiera otras medidas de restauración que puedan ser necesarias y que no limita, pues, el cálculo a las medidas enumeradas en los puntos anteriores del artículo 2.”

No té sentit doncs donar més voltes a allò que ha estat àmpliament discutit per la Comissió Europea; no es pot anar a una instància més alta.

D'acord doncs amb l'orientació de la Decisió de la Comissió Europea, la garantia per la restauració de Sallent/Balsareny hauria de ser de l'ordre de 56,24 M€, calculats segons:

Concepte	Import (M€)
Restauració residus fins al 2015	52,300
Increment 2016, 100% abocament	1,575
Increment 2017, 75% abocament	1,181
Increment 2018, 50% abocament	0,788
Increment 2019, 25% abocament	0,394
Total	56,238
Fiança de restauració actual	- 6,979
Pendent a la fiança de restauració	49,259

Tal com cal revisar a l'alça la garantia de restauració a mesura que s'acumulen més residus, caldrà també revisar-la a la baixa a mesura que es retirin.

Els costos calculats per l'estudi FER i validats per la Comissió Europea per a la restauració dels runams de Sallent estan en proporció també amb el cost de la restauració de Vilafruns efectuada per l'Agència Catalana de l'Aigua, tenint en compte la diferència d'escala.

L'estimació del cost de restauració publicat l'any 2012 pel prestigiós Estudi Ramon Folch sota diversos escenaris de futur de l'explotació minera va donar valors superiors.

Finalment, cal recordar que la fiança actual per la restauració de Sallent/Balsareny va incrementar-se de 1,130 M€ als 6,979 M€ actuals només després que la sentència del TSJC de l'11.10.2011 pel cas promogut per l'advocat sallentí Sebastià Estradé ho exigís explícitament.

La restauració i la revegetació

L'annex III-2, "Avantprojectes de restauració i revegetació", preveu assimilar la revegetació a la vegetació actual de l'entorn. Però, ja d'entrada, l'avantprojecte erra clamorosament en la identificació de la vegetació potencial i de la vegetació actual de Sallent.

Com a vegetació potencial esmenta, a títol d'exemple: "matollar dens: *Quercus coccidera*, *Rhmanus lycioides*, gessamí groc, *Genista sphaerocarpa*". En primer lloc, constatem que tots els noms científics estan mal escrits; els noms correctes són, respectivament, *Quercus coccifera*, *Rhamnus lycioides*, *Jasminum fruticans* i *Genista sphaerocarpa*. D'aquests arbustos, el garric (*Quercus coccifera*) és freqüent a Sallent, el llessamí groc (*Jasminum fruticans*) si realment és a Sallent ha de ser molt localitzat no pas abundós i els altres dos que s'esmenten amb noms mal copiats, l'arçot (*Rhamnus lycioides*) i la ginesta vimenera (*Genista sphaerocarpa*), no viuen espontàniament a la comarca de Bages.

La identificació de la vegetació actual no és pas millor. Es diu que "abunden els matolls, principalment de romaní (*Rosmarinus officinalis*) encara que molt rics en altres espècies com poden ser: *Erica multiflora*, *Genista biflora*, *Cistus clusii*, *Ulex parviflorus*, etc.". D'aquests matolls, només encerta el romaní. El bruc d'hivern (*Erica multiflora*) i l'estepa borrera (*Cistus clusii*) són escassos a Sallent, mentre que *Genista biflora* i la gatosa (*Ulex parviflorus*) no es troben a Sallent. En canvi, molts altres arbustos tenen una presència important a la vegetació i al paisatge de l'entorn del runam del Cogulló, però el suposat estudi no els ha sabut identificar: el boix, l'aladern, el llentiscle, el corner, l'espina cervina de fulla petita, els rosers, el tortellatge, el lligabosc etrusc, l'aranyoner, el roldor...

En definitiva, l'avantprojecte de revegetació s'ha encarregat a qui no té coneixements de flora i vegetació, ni tampoc de fauna tot i que no calia fer-ne ostentació en un avantprojecte de restauració i revegetació.

La restauració dels terrenys afectats va per molt llarg. Segons el cronograma, la restauració de l'àmbit del Cogulló està prevista entre els anys 2045 i 2070. Al seu moment s'haurà de redactar un projecte de restauració i revegetació de debò, atenent a les condicions que hauran quedat al lloc –salinitat del sòl, relleu, accessos...- després de la retirada completa o parcial dels residus salins, a la tecnologia disponible en aquest futur i als usos que es vulgui donar al terreny alliberat.

Pels diferents motius exposats sol·licitem:

- Per a les intencions del buidat de residus mitjançant la venda de sal i l'abocament de salmorra al mar Mediterrani a través d'un nou col·lector, que no posem en dubte, sol·licitem la necessària definició mitjançant:
 - a) Un estudi prospectiu del mercat de sal comuna, les orientacions del qual han de donar la mesura del potencial per utilitzar els residus salins de Sallent.
 - b) Un informe de l'Agència Catalana de l'Aigua sobre l'origen i les concessions, si n'hi ha, del volum de 3,43 Hm³/any d'aigua sense retorn a la conca del Llobregat que Iberpotash pensa utilitzar durant uns 50 anys.
 - c) Un informe de l'Agència Catalana de l'Aigua sobre les dades bàsiques de l'esmentat nou col·lector, amb els seus terminis de posada en servei i de vida útil, i la capacitat d'ús prevista per a l'explotació d'Iberpotash a Sallent/Balsareny.

- Davant de la incertesa dels terminis pel buidat dels residus salins, especialment els del runam del Cogulló estimats en 43 milions de tones l'any 2015, que actualment ronden els 45 MT i que seran més encara quan acabi l'explotació minera de potassa a Sallent/Balsareny, sol·licitem que s'imposi una garantia financera corresponent al cost de la retirada d'aquests residus a través del nou col·lector de salmorres. Una garantia pel buidat dels residus ha de ser part de la fiança del programa de restauració, tal com deixa ben clar la [Decisió 2018/118 de la Comissió Europea](#), del 31.08.2017, relativa a l'ajuda estatal (ref.SA.35818) executada per Espanya en favor de Iberpotash. D'acord amb aquesta Decisió de la Comissió Europea, estimem l'import de la garantia actualitzat al volum de residus salins l'any 2019, la data prevista d'acabament de l'explotació minera, en 56,24 M€.
- Que la documentació presentada com a "Programa de restauració Sallent/Balsareny 2015" sigui considerada per l'administració a nivell d'avantprojecte, o sigui com a declaració d'intencions tal com es desprèn del títol seu annex III-2 , "Avantprojectes¹ de restauració i revegetació", no pas com a projecte definitiu.

En la confiança que s'atendran aquestes al·legacions, els saludem ben cordialment.

Plataforma Montsalat

www.lasequia.cat/montsalat

Manresa, 17 de febrer del 2018